

sledok toho, že každý pôvodne absolvoval iný vedný odbor na vysokej škole.

Aby som trochu nadľahčil tieto vážne mienené rady, spomeniem jednu milú príhodu, ktorá sa mi stala ako oponentovi Ph.D. dizertácie mladého lekára - výskumníka, zameranej na neurónové siete. Na záver obhajoby členovia komisie (všetko lekári okrem mňa), začali diskutovať o kochleárných implantátoch (časť dizertácie im bola venovaná), ktoré hluchonemým deťom v určitej miere umožňujú počuť. Jeden člen komisie sa ku mne naklonil a položil mi otázku „Pán kolega, vy ste z ktorého ústavu?“ Z familiárnosti otázky som vyrozumel, že

ma asi pokladá za svojho kolegu - lekára. S úsmevom som mu odpovedal „Pán kolega, žiaľ, som len z Katedry matematiky na Chemickej fakulte“. Toto je môj najkrajší „dôkaz“ interdisciplinárnosti kognitívnych vied.

Verím, že kognitívne vedy vyhovujú všetkým trom vyššie uvedeným podmienkam, sú novovznikajúcou vednou oblasťou so silným interdisciplinárnym akcentom, a konečne, majú silne intelektuálny náboj. Domnievam sa, že predstavujú vhodný vedný odbor pre čerstvého absolventa vysokej školy, ktorý sa rozhliada po novej perspektívnej oblasti.

Miroslav Marcelli — Slovo do bitky, slovo do práce

Skôr, než sa vyjadrím k navrhovaným témam, by som chcel povedať niekoľko slov k samému zámeru obrátiť sa k mladej generácii. Ako vysokoškolský učiteľ i ako spolupracovník VVS veľmi dobre chápem potrebu osloviť túto časť spoločnosti a zamerať sa pri prezentovaní výsledkov svojho štúdia práve na študentov a mladých ľudí všeobecne. Musím povedať, že mladí ľudia sú tou sociálnou skupinou, s ktorou sa stretávam najčastejšie, že skoro denne na seminároch a prednáškach s nimi hovorím o odborných problémoch, že im ako prvým sa usilujem ponúknuť myšlienky, čo pokladám za zaujímavé. Mohlo by sa teda zdať, že pre mňa nemôže byť nič prirodzenejšie a ľahšie, ako hovoriť k mladým ľuďom a adresovať im nejaké posolstvo. Na prvý pohľad si to nevyžaduje nič iné, ako zaujať pozíciu, ktorá je mi blízka. Keď však nad tým rozmyšľam, zisťujem, že táto pozícia mi poskytuje všetko možné, len nie dôverne známy vzorec, ktorý by som po rokoch praxe poľahky mohol uplatniť na tento nový prípad.

Kladiem si otázku, čo to vlastne znamená obracať sa k mladej generácii. Znamená to azda, že by som mohol a mal načrieť do svojich skúseností a ponúknuť z tohto prameňa nejaké

myšlienky, nejaké poučenia, nejaké trvalé platné výťažky dlhoročných skúmaní? Nech vo svojich spomienkach a poznatkoch akokoľvek pátram, nenachádzam nič, čo by sa dalo prezentovať týmto spôsobom iba ak poučenie, že k takýmto posolstvám, prezentovaným ako trvalé hodnoty, treba byť nedôverčivý; ale to predsa mladí ľudia väčšinou vedia aj bez poučania. Znamená to, uvažujem ďalej, že by človek mal tieto vnímavé, no ešte nesformované bytosti povzbudzovať k tvorivej činnosti, nabádať k energickému vykročeniu vpred, k rozhodnému prekonávaniu prekážok? Niekedy mám dojem, že by som takéto povzbudenie sám potreboval a ak ho potom predsa len nachádzam, nie je to výsledok apelov prichádzajúcich zvonka, ale sugestívnej sily, ktorú vyvoláva perspektíva práce na zaujímavom probléme, nádej, že sa tu otvára príležitosť pre nové riešenia a zároveň nové otázky. Až v tej chvíli nadobúdám presvedčenie, že by nebolo trúfalé hovoriť o tejto perspektíve aj s niekým iným, prípadne aj s mladými ľuďmi a prípadne im navrhnúť, či by sa ku mne na tejto ceste aspoň načas nechceli pridať. Lenže to všetko nemá nič spoločné s výzvami a sám seba si ani neviem predstaviť v úlohe zvestova-

teľa cieľov, za ktorými by mladá generácia mala kráčať.

Leží potom špecifikum prístupu k mladým ľuďom v potrebe vyjadrovať sa jednoduchšie, zrozumiteľnejšie, lapidárnejšie? Ak som mal pri predchádzajúcich možnostiach výhrady a pochybnosti, tu ich mám dvojnásobne. Po prvé, podľa mojich skúseností podceňovanie schopnosti mladých ľudí pochopiť zložitejší text vôbec nie je namieste. Niežeby som im chcel pripísať schopnosť okamžite pochopiť aj tie najzložitejšie problémy; moja skúsenosť mi hovorí len toľko, že mladí ľudia majú menší sklon zistenie „to nechápem“ okamžite premeniť na súd, ktorý nehovorí o mojich schopnostiach alebo neschopnostiach, ale negatívne hodnotí sám obsah. Našťastie som sa mnohokrát presvedčil, že prvotné nepochopenie sa pre nich oveľa častejšie ako pre staršie generácie stáva výzvou vynaložiť námahu, znovu to všetko prečítať, pozrieť sa aj do iných kníh, skrátka, dať sa do postupného spracúvania textu. Po druhé som presvedčený, že človek by sa mal o jasnosť usilovať za každých okolností. Pravda, nie vždy sa to podarí, vôbec to totiž nie je jednoduché; zvlášť, ak si uvedomujeme rozdiel medzi úsilím o jasnosť a nedbiehaním čitateľovej pohodlnosti úslužným servírovaním banalít. Ale to je už trochu iná otázka, ktorá sa netýka len mladých ľudí a ich schopnosti rozumieť.

Tieto dosť osobné, a teda nevyhnutne aj trochu nesúvislé úvahy mali byť len úvodom, v ktorom som pôvodne nechcel nič iné, ako vysvetliť, prečo sa k mladým ľuďom obraciam rovnako ako k príslušníkom svojej generácie a ak predsa len zohľadňujem ich vek, tak je to skôr v zmysle väčších nárokov kladených, pravda, aj na seba samého. Mal to naozaj byť len úvod, teraz si však uvedomujem, že sa nečakane rozrástol. Utešujem sa nádejou, že sa v tom dajú nájsť implicitné odpovede na niektoré z navrhovaných tém. Aby som však neostal len pri náznakoch a osobných výpovediach, pokúsím sa urobiť aspoň jeden krok k charakteristike všeobecnej situácie (podľa možností bez toho, aby som musel zaprieť vlastné záujmy a vlastný rukopis). Z hľadiska, ktoré ma zaujíma, je táto situácia cha-

rakterizovaná narúšaním pevných hierarchických vzťahov medzi oddelenými rovinami myslenia a konania. V rovine spoločenského života je to narúšanie vzťahov, ktoré vodcu nadradovali nad zástupy vedených, inštitúciu vzdalovali a zároveň odcudzovali od individuí. Z hľadiska kultúrno-spoločenského je to vytrácanie sa funkcie, ktorá vydeľovala istý typ jednotlivcov a pripisovala im úlohu svedomia národa, majstra myslenia, nespochybniteľného arbitra vo veciach politického a spoločenského záujmu.

Mohol by som vo vyratúvaní týchto deštruktívnych procesov pokračovať, ale namiesto toho sa pokúsím naznačiť, čo sa profiluje ako ich alternatíva a pozitívne vyústenie. Nemám ilúziu, že objavujem niečo nové, keď pri pomenovaní spoločenských vzťahov, ktoré sa takto vytvárajú, použijem pojem komunikácie a pri definovaní individuálneho postoja sa odvolám na pojem pragmatiky. Naozaj, pojmy komunikácie a pragmatiky sú dnes už východiskom rozpracovaných koncepcií človeka, spoločnosti, jazyka, architektúry, literatúry, umenia atď. Treba však povedať, že sa zároveň stali podnetmi pre produkovanie nových utópií a nových mýtov (nie je to náhoda, že Philippe Breton nazval jednu svoju knihu Utópia komunikácie: mýtus celosvetovej dediny), a že práve v tejto podobe sa u nás často prezentujú. Poznám jediný spôsob boja proti tejto novej mýtotorbe: treba študovať procesy, ktoré sa okolo nás v nás samých rozvíjajú. V tomto štúdiu sa podľa môjho presvedčenia ukáže, aké naivné a zároveň nebezpečné je pokladať rozklad pevných hierarchizovaných rovín za koniec všetkých rozumných usporiadaní a nástup vlády chaosu, alebo (čo je len druhá stránka tej istej mince) za príležitosť pre skok do vysnívanej ríše všeobecného blahobytu a šťastia. Pre mňa je perspektíva tejto práce dostatočne inšpirujúca. Dúfam, že aj pre iných. A dúfam, že som aspoň trochu reagoval aj na vaše inšpirácie.